

Állásfoglalás a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiáról

Az éghajlatváltozás tény. Az utóbbi hónapokban megjelent tanulmányok mind egy irányba mutatnak: a tudományos egyetértés már nem csak az éghajlatváltozás tényében született meg, hanem **egyetértés alakult ki az emberiség felelősségével kapcsolatban is** (IPCC 4AR WG1 jelentés, 2007. február). Az éghajlatváltozás közgazdasági oldalát vizsgáló Stern-jelentés (2006. november) kijelenti, hogy **a kibocsátás-csökkentés elodázása sokkal nagyobb gazdasági veszteséget okoz, mint amennyi egy korai, hatékony cselekvés összköltsége lenne.**

A helyzet súlyosságával kapcsolatos **korábbi aggodalmak tehát mind beigazolódni látszanak, és a környezetvédő szervezetek előrelátása több oldalról is bebizonyosodott.**

Alulírott környezetvédő szervezetek éppen ezért úgy gondoljuk, hogy **Magyarországnak** környezetvédelmi, gazdasági és társadalmi szempontból **elemi érdeke** és erkölcsi kötelessége, hogy mihamarabb **megfeleljen az új környezeti kihívásoknak.** A megoldás társadalmi tudatosságon és politikai akaraton alapuló és a fenntartható fejlődés kereteibe beágyazott koherens szakpolitikákkal adható meg. **Az éghajlatváltozást kiváltó okok megszüntetéséhez** társadalmi és gazdasági **szemléletváltásra van szükségünk.** A mélyreható változások nem csak éghajlatvédelmi szempontból lényegesek, hanem általában is jótékonyan hatnak környezetünk állapotára, a gazdaságra és a társadalmi igazságosságot is növelik.

Ezeknek megfelelően **a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia,** és a benne foglalt megoldási javaslatok valamint eszközrendszerek **kizárólag a fenntarthatóság alapelveire épülhetnek.**

A környezetvédő szervezetek ezúton is üdvözlük, hogy a kormányprogramnak megfelelően már megkezdődött a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia előkészítése. **A készülő dokumentummal kapcsolatban közös véleményként az alábbi szempontokat tartjuk kiemelten fontosnak:**

1. Folyamatos, valódi, szektorsemleges kibocsátáscsökkentést kell megvalósítani!

A Stratégia kibocsátáscsökkentési fejezetének szigorú közép és hosszú távú célokat kell lefektetnie, amelyek révén hazánk is kiveszi a részét a nemzetközi erőfeszítésekből. Egyetlen szektorban sem engedhető meg kibocsátás-növekedés. A jelenlegi hazai 8 t CO_{eq}/fő/év fajlagos kibocsátás ugyanis jóval a világátlag felett van, így a közhiedelemmel ellentétben Magyarországnak és az itt élő embereknek is van felelőssége és tennivalója a kibocsátáscsökkentés területén. Tekintve, hogy az Európai Unió szigorúbb, 30%-os CO₂ kibocsátás-csökkentési vállalást is tehet, amennyiben ezt más nagy kibocsátók – Amerikai Egyesült államok, India, Kína – is elfogadják, a Stratégiának 2020-ra 35%-os, 2050-ig 60-80%-os CO₂-kibocsátáscsökkentést kell előírnia.

2. Csökkenteni kell a teljes primer energiafelhasználást, valamint minden szektorban növelni kell az energiahatékonyságot!

Az üvegházhatású gázkibocsátás túlnyomó része a tágan értelmezett energia szektorból származik. A takarékoság és energiahatékonyság növelésével a teljes primer energiafelhasználást fokozatosan, évi 1%-kal kell csökkenteni. A hatékonyság növelését az energiafelhasználás minden területére – áramtermelés, háztartási energia, közlekedés – ki kell terjeszteni. Az EU által elfogadott célok szellemében a Stratégiának 2020-ra a teljes felhasználás arányában 20%-os energiahatékonysági célt kell előírnia. Miután a legnagyobb potenciállal a hazai épületenergetika rendelkezik, ezért erre külön is nagy hangsúlyt kell fektetni. A lakossági és közösségi energiatakarékos beruházásokat jobban kell a kormánzatnak támogatnia a piaci kereslet élénkítése és a lakossági megtakarítások növelése érdekében, ezért minél előbb alkalmazni kell hazánkban is az épületek energiateljesítményéről szóló EU irányelv eszközeit, különösen épületek energiatanúsításának bevezetését.

3. Vissza kell fogni a közlekedési eredetű kibocsátásokat!

A kibocsátó szektorok közül legdinamikusabban a közlekedés bővül. Ezért a kibocsátáscsökkentésben a közlekedési igények növekedését okozó hajtóerők kezelése kulcsszerepet játszik. A legfontosabb a közlekedési szükségletek minimalizálása, a kereskedelem, a logisztika és a területfejlesztés szempontjainak újragondolása. A közlekedés csökkentésének igénye jelenjen meg az ellátó rendszerek reformjában (helyi ellátás, egészségügy reformja, kistérségi együttműködés), és általában az ágazati politikákban is.

Összhangban az EU közlekedéspolitikai prioritásaival elsősorban a közösségi közlekedés, illetve a vasúti szállítás fejlesztésére kell a forrásokat összpontosítani. Érvényre kell juttatni a szennyező fizessen elvet. A városi agglomerációkban mindenképp előtérbe kell a szabályozással a közlekedési szükségleteket csökkenteni és a kapacitásokkal összhangban álló, jobb környezeti állapotot biztosító közösségi/egyéni közlekedési arányt visszaállítani.

A megújuló energiaforrásoknál lefektetett alapelveket figyelembe véve a bioüzemanyagok nem kaphatnak prioritást.

4. Bővíteni kell a megújuló energiaforrások használatát!

Míg a megújuló energiaforrásokra épülő technológiák egyre olcsóbbak, a hagyományos energiaforrások ára nő. A hazai potenciáladatok alapján saját forrásaink hosszabb távon akár a jelenlegi felhasználás felét is fedezhetik. A Stratégia 2020-ra az EU által elfogadott célok szellemében 20%-os megújuló energiaforráson alapuló termelést irányozzon elő a teljes felhasználás arányában, a megújuló energiaforrások részarányát azonban a teljes felhasznált energiamennyiség csökkentésével egyidejűleg kell megvalósítani. A megújuló energiaforrás is csak akkor szolgálja az éghajlatvédelmet, ha megfelelnek az alábbi kritériumoknak:

- ❖ a teljes életciklusra számított energiamérlege pozitív,
- ❖ a biodiverzitást nem csökkenti és a
- ❖ társadalmi/szociális fenntarthatóságnak is eleget tesz.

(lásd továbbá a csatolt állásfoglalást a szilárd biomasszáról)

5. Az atomenergia nem tekinthető a kibocsátáscsökkentés eszközének!

Az atomenergia nem fenntartható energiaforrás, ezért nem alkalmazható a kibocsátás-csökkentés eszközeként sem, ráadásul elvonja a forrásokat a fenntartható megoldásoktól. Habár az atomenergia ipar világszerte az éghajlatváltozás aktualitását meglovagolva szeretné felvirágoztatni hanyatló iparágát, ez több okból sem lehetséges.

- Fajlagos költségét tekintve a legdrágább megoldás, hiszen minden atomenergiára költött forint tízszeres kibocsátás-csökkentést hozna, ha inkább energiamegtakarékossági intézkedésekbe fektetnék,
- Az uránérc nem áll kifogyhatatlanul rendelkezésre, intenzív kitermelés esetén 30-40 éven belül kifognának a készletek
- A kiégett fűtőelemek több százezer évre okoznak fejtörést utódainkra, amely ma még felbecsülhetetlen költségeket is ró rájuk
- A nukleáris létesítmények üzemeltetési kockázata akkora, amelyet egyetlen biztosító társaság sem vállal át. Katasztrófa bekövetkezési valószínűsége ugyan kicsi, de a bekövetkező kár felbecsülhetetlen mértékű
- A nemzetközi terrorizmus fokozódásával egyre komolyabb veszélyforrásként jelenik meg a nukleáris fegyverekhez való kapcsolódásuk

6. A kibocsátáscsökkentés érdekében gazdasági szabályozó eszközöket kell alkalmazni!

Olyan gazdasági szabályozó eszközökre van szükség, amelyek egyrészt a nem helyben képződő (externális) költségek beépítésével csökkentik az anyag- és energiafelhasználást, másrészt ahol szükséges, támogatást nyújtanak a környezetbarát technológiáknak, ezzel segítve elterjedésüket.

Az gazdasági szabályozás legkézenfekvőbb módja a minden szén-dioxidkibocsátással járó tevékenység megadóztatását jelentő erőforrásadó, amelynek az optimális működés eléréséhez az alábbi követelményeket kell kielégítenie:

- Univerzális, tehát minden szektort egyformán bevon,
- Tiszta, keresztfinanszírozás nélküli adórendszerben működik,
- Az általa elvont forrásokat egy megfelelő adófilozófiával máshol egyidejűleg ellensúlyozza (pl. jövedelemadó csökkentés), és figyelembe veszi a különböző társadalmi csoportok teherviselő képességét.

7. Csökkenteni kell a fosszilis energiahordozók felhasználását!

A fosszilis energiahordozók felhasználása nem fenntartható. A jelenlegi energiafelhasználási rendszer hazánk esetében ezen felül nagyon erős importfüggőséget okoz, ezért az éghajlatvédelmi célok mellett nemzetstratégiai megfontolásból is törekedni kell a fosszilis energiahordozók fokozatos kiváltására. Mindezt azonban úgy kell végrehajtani, hogy a társadalmi átmenet biztosítva legyen (pl. átképzések)

8. Forrásokat kell biztosítani a kapcsolódó kutatásokra és fejlesztésekre, valamint támogatni kell az innovációt!

Kulcskérdés az éghajlatvédelemmel kapcsolatos kutatások növelése és irányuk meghatározása. A nemzetközi viszonylatban hagyományosan erős hazai szürkeállományra alapozott, a megújuló energiaforrásokra, az energiahatékonyság javítására és az anyag- és energiaszegény technológiákra vonatkozó innováció többszörös hasznos hozhat. Magyarország nemzetközi tekintélyének erősítéséhez a kifejlesztett technológiák külföldi elterjesztése különösen a fejlődő országokban fontos eszköz, amelynek éghajlatvédelmi szempontból is nagy értéke van. A kutatásokat ki kell terjeszteni az éghajlatvédelemben felhasználható potenciálok felmérésére (energiahatékonyság, megújuló energiaforrások) is.

9. Fel kell készíteni a lakosságot az éghajlatváltozás mérséklésére és elviselésére!

A lakosság felkészítése nélkül a Stratégia társadalmi beágyazottsága elégtelenné válik, s így a benne foglaltak megghiúsulhatnak. Ezen a területen kiemelt szerep jut a civil szervezeteknek, azonban az állam felelőssége ehhez, valamint saját tájékoztató tevékenységeihez is forrásokat biztosítani. A Stratégia ugyanakkor nem fókuszálhat kizárólag a társadalom problémáira, a természetes rendszerek alkalmazkodó képességét is figyelembe kell vennie. Szükséges tehát, hogy a Stratégia az alkalmazkodás keretében kitérjen az ökológiai táj-rehabilitációra is.

Elengedhetetlen, hogy mind a jelenlegi, mind a következő generációkat megismertessük az éghajlatváltozás okaival, hatásaival, megelőzése érdekében megtehető lépésekkel. Mind a Nemzeti Alaptantervbe való beépítéssel, mind informális oktatási fórumokon és az ismeretterjesztés valamennyi eszközével tájékoztatni kell a társadalmat. E szemléletformálás célja a paradigmaváltás, a fenntartható termelési és fogyasztási struktúra kialakítása.

10. A kapcsolódó nemzetstratégiai dokumentumokat harmonizálni kell az éghajlatváltozási stratégiához!

A már elkészült, vagy készülő egyéb stratégiákat (energia, hulladék, közlekedés, mezőgazdaság, fejlesztéspolitika stb.) a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiához kell igazítani. Ennek hiányában olyan ellentmondások kerülhetnek a nemzetstratégiai dokumentumok közé, amelyek veszélyeztetik az éghajlatvédelmet, és a hatékony alkalmazkodást is.

Az alulírott környezetvédő szervezetek ezúton kérik a Magyar Köztársaság Kormányát, hogy

- ❖ *a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia kialakítása során vegye figyelembe az állásfoglalásban rögzített szempontokat,*

- ❖ *a készülő stratégiával kapcsolatos társadalmi egyeztetési folyamat során a zöld mozgalom szervezetei is lehetőséget kapjanak a Stratégia érdemi alakítására,*
- ❖ *a zöld mozgalom a Stratégiában foglaltak megvalósítását, illetve a ráépülő cselekvési programok működtetését ellenőrző fórumokba delegáltakon keresztül betekintést kaphasson,*

